

- روش تحقیق

- ابزار جمع آوری اطلاعات

د- کارت مشاهده

ج- مصاحبه

ب- پرسشنامه

الف- فیش برداری

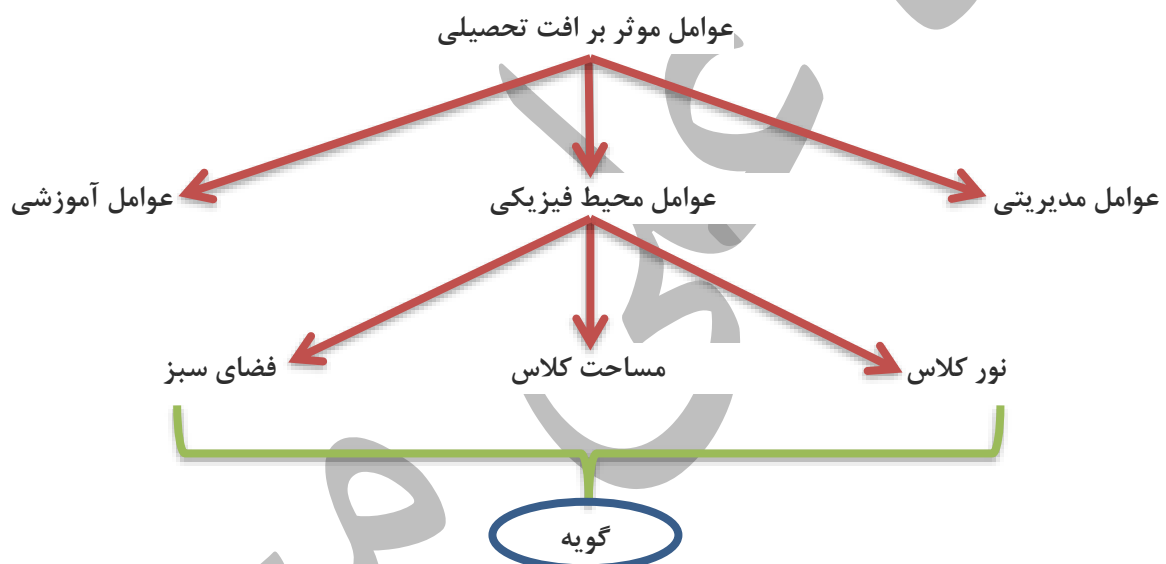
در مورد فیش برداری صحبت کردیم. می خواهیم در خصوص پرسشنامه، مصاحبه و کارت مشاهده صحبت کنیم.

- روش ساختن پرسشنامه

با یک مثال بررسی می کنیم.

عنوان تحقیق عبارتست از:

بررسی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانشجویان طراحی پارچه و لباس دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد

برای ساختن پرسشنامه باید از داخل متغیر مستقل گویه ها را استخراج و در مورد آن سؤال طرح کنیم. بنابراین سئوالات ما می تواند به صورت:

الف- تا چه حد نامناسب بودن نور کلاس ها عامل افت تحصیلی شده است؟

ب- تا چه حد کمبود مساحت مدرسه عامل افت تحصیلی شده است؟

ج- تا چه حد نبودن فضای سبز عامل افت تحصیلی شده است؟

نکته: سؤال ها نباید مستقیم طراحی شوند. پرسش مستقیم راهنمایی کننده است(شنونده را راهنمایی می کند تا جواب دهد)

مثال(1): شما تا چه حد به شان و منزلت انسان علاقه دارید؟ ← قطعا جواب خیلی زیاد خواهد بود.

مثال (۲): آیا به صلاحیت افراد منصوب خودتان اعتقاد دارید؟ ← قطعا جواب بله خواهد بود.

- انواع سئوال‌ها پرسشنامه

سئوال‌ها پرسشنامه به سه صورت می‌تواند باشد. الف - بسته ب - نیمه بسته ج - باز

سئوال‌ها بسته : سئوال‌ها چند گزینه ای (تستی) را سئوال‌ها بسته می‌گویند.

سئوال‌ها نیمه بسته : سئوال‌ها که جواب به آنها در دو مرحله صورت می‌پذیرد. ابتدا با انتخاب گزینه و سپس توضیحی کوتاه برای یک گزینه انتخابی

مثال : آیا از بیماری خاصی رنج می‌برید. بلی خیر در صورت مثبت بودن پاسخ توضیح دهید.

سئوال‌ها باز : سئوال‌ها که در پاسخ به آنها باید عمل توصیف صورت پذیرد (همان سئوال‌ها تشریحی)

یه سئوال‌ها باز **سئوال‌ها بی انتها** هم می‌گویند. در این سئوال‌ها از پاسخ دهنده می‌خواهند تا جواب خود را با قاعده و روشی مشخص بیان کند.

- مقایسه سئوال‌ها باز و بسته

سئوال باز	سئوال بسته
پاسخ دقیق تر	پاسخ محدود
استنتاج سخت تر	استنتاج راحت تر
زمان بیشتر	زمان کمتر
هزینه بیشتر (متخصص)	هزینه کمتر (غیر متخصص)

- انواع پرسشنامه

فرانسیس گالتون، پرسشنامه را اختراع نمود.

الف - نظر سنجی (در آنها متغیرهایی جداگانه اندازه گیری می‌شوند)

ب - آزمونی (در آنها قیاسی صورت می‌پذیرد یا صرفاً فهرستی از یک متغیر بررسی می‌گردد)

- حالات اجرای پرسشنامه

حالات اصلی اجرای پرسشنامه عبارتند از:

الف - اجرای رو در روی پرسشنامه، که در آن فرد پرسشگر سئوال‌ها را به‌طور شفاهی مطرح می‌کند.

ب - اجرای کاغذ و خودکاری پرسشنامه، که سئوال‌ها بر روی کاغذی ثبت شده‌اند.

ج- اجرای کامپیوتری پرسشنامه، که در آن سؤالات از طریق کامپیوتر عرضه می‌شوند.

- مزایا و معایب پرسشنامه

همانند هر ابزاری، پرسشنامه‌ها نیز مزایا و معایبی دارند.

از جمله مزایای پرسشنامه‌ها می‌توان به ارزان بودن آن در مقایسه با سایر ابزارها، منعطف بودن، تحلیل آسان، قابلیت استفاده در گستره وسیع، قابلیت مقایسه با نتایج دیگران و نداشتن محدودیت زمانی در پر کردن آن اشاره کرد.

معایب پرسشنامه نیز شامل ارائه پاسخ‌های نادرست از طرف آزمودنی‌ها، بدون پاسخ گذاشتن برخی از گویه‌ها، تفاوت در فهم سؤالات، دشوار بودن انتقال احساس، دشواری تحلیل سؤالات باز پاسخ، و سوءگیری پاسخ دهندگان است.

- انواع پرسش‌های بسته

الف- مقیاس دو تایی؛ پاسخ دهنده صرفاً دو گزینه برای پاسخ دهی دارد.

ب- اسمی؛ پاسخ‌دهنده بیش از دو گزینه بدون نظم برای پاسخ دهی دارد.

ج- ترتیبی؛ پاسخ‌دهنده بیش از دو گزینه منظم برای پاسخ دهی دارد.

- رعایت مواردی مهم در پرسشنامه

الف- در ابتدای پرسشنامه باید کتیبه بیاید. در کتیبه سؤالاتی مشخص برای تعیین وضعیت متغیرهای تعدیل و کنترل پرسیده می‌شود. مثلاً سن، سابقه، تحصیلات و ...

ب- پرسشنامه فاقد نام و نام خانوادگی باشد تا محرمانه باقی بماند و جواب‌ها واقعی باشد.

ج- تعداد پرسش‌ها زیاد نباشد.

د- پاسخ‌های گزینه‌ای در پنج سطح باشد. مثلاً: خیلی کم کم تا حدودی زیاد خیلی زیاد

(اساساً در پاسخ‌های چهارتایی حد وسط را پاسخ دهنده نمی‌تواند تعیین کند)

ه- اگر پرسشنامه عقیده‌سنجی است گزینه نظری ندارم به پنج سطح بالا افزوده شود.

و- از هرگونه فرمت گرافیکی که به نامنظم کردن قرارگیری پاسخ‌ها یا انحراف ذهن پاسخ دهنده بینجامد، خودداری گردد.

ز- پرسشنامه همواره باید با یک فونت یکنواخت تایپ شده و در یک سطر به خواننده ارائه گردد.

ح- سؤالات مقیاس دو تایی در بین تعداد زیادی سؤال بسته می‌تواند نقش یک پاگرد را در راه پله بازی کند.

ت- قبل از کتیبه حداکثر در یک پاراگراف ۵ تا ۷ خطی باید هدف، اهمیت موضوع، اهمیت پاسخ دهی صحیح، مهلت پاسخ دهی و تشکر و قدردانی از پاسخ دهنده برای پاسخ گویی آورده شود.

ی- پرسش‌ها به ساده‌ترین زبان نوشته شود. پرسش‌ها نباید جهت دهنده و منفی باشند.

- تعیین روایی و اعتبار (پایایی) پرسشنامه

پرسشنامه، کارت مشاهده و مصاحبه باید هم روایی و هم اعتبار داشته باشند.

روایی یعنی پرسشنامه، کارت مشاهده و مصاحبه همان چیزی را که مورد نظر پژوهشگر است بسنجد.

اعتبار یعنی دوره های زمانی بر نتایج حاصل از پرسشنامه، کارت مشاهده و مصاحبه تاثیر نگذارد.

یعنی اگر با یک فاصله زمانی این پرسشنامه تکرار شود همان نتایج اولیه تکرار شود.

برای تعیین روایی دو کار باید انجام شود. ابتدا پرسشنامه، کارت مشاهده و مصاحبه با ۵ نفر از افراد جامعه آماری آزمون شده و سپس نتایج این آزمون توسط ۳ داور بررسی و در صورت تایید، پرسشنامه، کارت مشاهده و مصاحبه روایی لازم را دارا می باشد.

برای تعیین اعتبار (پایایی) اگر پرسشنامه شما کمتر از ۲۰٪ سئوالاش باز باشد، از یک فرمول آماری به نام ضریب آلفا کرونباخ استفاده می شود. در این فرمول برای تک تک سئوالات میزانی محاسبه و سپس معدل آن به عنوان پایایی پرسشنامه بیان می گردد.

اگر ضریب آلفا کرونباخ محاسبه شده از ۰,۷ به بالا باشد (مطابق جدول) پرسشنامه شما پایایی (اعتبار) دارد.

ضریب آلفا کرونباخ	پایایی درونی
$\alpha \geq 0.9$	عالی
$0.8 < \alpha \leq 0.9$	خوب
$0.7 < \alpha \leq 0.8$	قابل قبول
$0.6 < \alpha \leq 0.7$	بررسی مجدد
$0.5 < \alpha \leq 0.6$	ضعیف
$\alpha < 0.5$	غیر قابل قبول

پرسشنامه مربوط به شاخص های جو سازمانی

جنس: مرد زن سن: _____ تحصیلات: _____ سابقه کار: _____ رسته فعالیت: مالی اداری درمانی

وضعیت استخدامی: رسمی پیمانی شرکتی قراردادی

سئوال	خیلی تم	تم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱- تا چه حد در حل مشکلات محیط کارتان همکاری می کنید؟					
۲- تا چه حد اندازه از روحیه گروه من خورن برخوردار هستید؟					
۳- تا چه حد به یکدیگر احترام می گذارید؟					
۴- تا چه حد به فکر استفاده از محیط دیگری هستید؟					
۵- تا چه حد رفتار مدیر در محیط کار آزاردهنده است؟					
۶- تا چه اندازه مدیریت کارتان مداخله می کند؟					
۷- آیا جلسات محیط کارتان صرفاً برای استماع سخنان مدیر تشکیل می شود؟					
۸- تا چه حد مدیر در جلسات محیط کارتان مانع خلاقیت می گردد؟					
۹- تا چه حد به فکر خود علاقه دارید؟					
۱۰- تا چه حد با علاقه مدیر در جلسات محیط کارتان شرکت می کنید؟					
۱۱- تا چه حد به حل مشکلات برانگیز علاقه دارید؟					
۱۲- تا چه حد در کار خود ابتکار و خلاقیت نشان می دهید؟					
۱۳- تا چه حد با یکدیگر صمیمیت دارید؟					
۱۴- تا چه حد در خارج از محیط کارتان هوسنگی و رقت و آند دارید؟					
۱۵- تا چه حد در مواجهه با مشکلات یکدیگر را یاری می دهید؟					
۱۶- تا چه حد از معاشرت و گفتگو با یکدیگر در محیط کارتان لذت می برید؟					
۱۷- آیا مدیر اشتباهاتان را دوستانه تذکر می دهد؟					
۱۸- تا چه حد در حل مشکلات شما به شما کمک می کند؟					
۱۹- تا چه حد به مدیر به چشم یک دوست نه به چشم یک مطلق می نگردید؟					
۲۰- تا چه اندازه مدیر به شما فرصت اظهار نظر می دهد؟					
۲۱- آیا مدیر جلسات محیط کارتان با دستور جلسه رسمی تشکیل می شود؟					
۲۲- تا چه حد جلسات محیط کارتان به صورت رسمی اداره می شود؟					
۲۳- آیا مدیر فقط محوری مقررات است؟					
۲۴- تا چه حد مقرراتی که مدیر به شماستاد اعمال می کند چندان و چرا ندارد؟					
۲۵- تا چه اندازه مدیر توان کمک به شما خود را به زحمت می اندازد؟					
۲۶- تا چه اندازه مدیر در انجام وظایف به شما کمک می کند؟					
۲۷- تا چه حد مدیر پیشرفت کار را با شما تسلیت جمعی می داند؟					
۲۸- تا چه حد مدیر با پرکاری خود را سرمتق قرار می دهد؟					
۲۹- تا چه حد مدیر کارتان را ارزیابی می کند؟					
۳۰- تا چه حد مدیر قبل از شما در محیط کار حاضر می شود؟					
۳۱- تا چه اندازه مدیر از جشن ها باز می ماند؟					
۳۲- تا چه اندازه مدیر سعی می کند فعالیت و تواناییان را تشخیص دهد و از آنها استفاده کند؟					

کتابچه
متغیر
گویه
گزینه

شماره پرسشنامه: پرسشنامه طرح تحقیقاتی

کتیبه

دانشجوی گرامی سلام:

پرسشنامه ای که پیش رو دارید، در مور ارزیابی میزان رضایت مندی دانشجویان از آموزش توسط اساتید در دانشگاه آزاد کرج است. نتایج مفید این تحقیق در گرو پاسخ دقیق و صادقانه شماست. بنابراین از شما خواهشمندیم سوالات را با دقت خوانده و پاسخ دهید. پاسخ های شما محرمانه خواهد ماند لذا از ذکر نام و نام خانوادگی خودداری نمایید. از اینکه وقت خود را در اختیار ما قرار می دهید، بسیار سپاسگزاریم.

توضیح ابتدایی

- پرسشنامه زیر در دو بخش طراحی گردیده است. بخش اول مربوط به ارزیابی دانشجویان از اساتید در ابعاد گوناگون می باشد. لطفا عبارات هر بخش را با دقت خوانده و پاسخ خود را با توجه به ویژگیهای اساتید خود در محل تعیین شده علامت بزنید.

راهنما

۱- نوع رابطه اساتید با دانشجویان

گویه ها	کاملا درست	درست	در	بینا	نادرست	کاملا نادرست
۱- اکثر اساتید ما روابط خوبی با دانشجویان دارند.						
۲- اساتید رشته ما بین دانشجویان تبعیض قائل می شوند.						

- مصاحبه

ارتباط واقعی و گفتگوی دو طرفه به منظور دستیابی به حقیقت که مبنای پژوهش است را مصاحبه گویند.

- انواع مصاحبه

۱- کاملا هدایت شده

پرسش ها از قبل مشخص شده و نمی توان خارج از آنها عمل کرد.

۲- نیمه هدایت شده

پرسش ها از قبل مشخص شده، اما پرسشگر اجازه دارد برای روشن شدن مطلب پرسش هایی را نیز با مصاحبه کننده بیان کند.

۳- هدایت نشده

پرسش ها از قبل مشخص نشده و پرسشگر می تواند به دلخواه هر پرسشی را بیان نماید.

در مصاحبه هدایت نشده پرسشگر باید متخصص حرفه ای باشد.

- روش های ثبت مصاحبه

الف- ثبت آنلاین (ضبط صوت، فیلم برداری)

در این حالت امکان تجزیه و تحلیل همزمان وجود دارد.

ب- ثبت آفلاین

در این حالت ممکن است برخی از مطالب از قلم افتاده و یا رابطه مصاحبه کننده و مصاحبه شونده قطع شود.

ثبت آفلاین باید توسط متخصص حرفه ای صورت پذیرد.

- رعایت موارد مهم در مصاحبه

الف- بهتر است مصاحبه کننده در زمینه موضوع مصاحبه متخصص باشد اگرچه این مسئله سبب گران شدن تحقیق می شود.

ب- مصاحبه کننده با مصاحبه شونده رابطه عاطفی برقرار کرده و جلسه حالت رسمی نداشته باشد.

ج- مصاحبه کننده جوان باشد. زیرا به دلیل پیچیدگی شخصیت مسن ترها، ایشان مشکوک تر و غیر قابل اعتماد تر توسط مصاحبه شونده برداشت می شوند.

د- بهتر است مصاحبه کننده و مصاحبه شونده از پایگاه اجتماعی و فرهنگی یکسانی برخوردار باشند.

- کارت مشاهده

قدیمی ترین روش ثبت پژوهش استفاده از کارت مشاهده می باشد.

ابزار مکتوبی است که با توجه به اقلام و اطلاعات خاصی تنظیم می شود و محقق از آن برای ثبت مشاهدات مربوط به پدیده مورد مطالعه استفاده می کند.

- انواع کارت مشاهده

الف- گزارش

براساس فرمتی خاص مشاهده کننده گزارشی را از مشاهده یا بازخورد خود بیان می کند.

ب- کارت ثبت

در این حالت مشاهده کننده با فرمتی محدودتر اما تخصصی تر برای ثبت و ارائه بازخورد خود از مشاهده است.

استفاده از کارت ثبت لازمه اش داشتن تخصص و تجربه است.

- انواع کارت ثبت

- الف- چک لیست ← در فهرستی هر مورد را علامت می زنیم + ساده ترین نوع نوع کارت ثبت
- ب- درجه بندی ← برحسب مشاهده یک درجه یا کیفیت (خوب، بد عالی و ....) برای آن انتخاب می کنیم.
- ج- امتیازی ← علاوه بر تعیین درجه مشاهده امتیازی نیز به مشاهده داده می شود.

- داشتن روایی در مشاهده

داشتن روایی در مشاهده مستلزم رعایت سه اصل است:

- الف- استفاده از نظر متخصصان و صاحبان تجربه در تعریف کارت مشاهده
- ب- مشاهده شونده از این که چگونه مورد پژوهش قرار می گیرد، مطلع نشود.
- ج- خنثی کردن دخالت ها، ارزش ها و نگرش های مشاهده گر در ثبت و تفسیر مشاهدات

- دو تعریف

تعریف (۱) : تعارض در مشاهده ؛

اگر مشاهده شونده بفهمد مورد مشاهده قرار گرفته است و رفتار غیر طبیعی از خود نشان دهند، اصطلاحاً می گویند تعارض در مشاهده رخ داده است.

تعریف (۲) : مشاهده فعال ؛

برخی از پژوهشگران در علوم اجتماعی وارد یک سازمان اجتماعی (مدرسه، زندان، قبیله و ....) شده و با آنها انس گرفته و زندگی می کنند و در طی چند سال رفتار آنها را مشاهده کرده و به صورت گزارش ثبت می کنند. به این نوع مشاهده اصطلاحاً مشاهده فعال می گویند.